

Voor een nieuw protectionisme

*Eén van de fundamentele veranderingen die met de presidentsverkiezingen in de Verenigde Staten zijn opgedoken is het doorbreken van de consensus die de neoliberale globalisering domineert: het idyllisch sprookje van de vrijhandel. De linkse presidentskandidaat **Bernie Sanders** en de rechts nationalistische president **Donald Trump** zijn het over één zaak eens: vrijhandel heeft geen happy end zoals in Disneyland, maar is voor miljoenen werkende mensen een nachtmerrie geworden. Het is één van de factoren die tot grondige politieke verschuivingen hebben geleid in de VSA en wellicht ook in Europa in het huidige verkiezingsjaar.*

Eén van de eerste presidentiële uitvoeringsdecreten na de inauguratie van Donald Trump op 8 november 2017 was het schrappen van het TTP- vrijhandelsakkoord dat nog moest geratificeerd worden (Transpacific Trade Partnership tussen de VSA- Canada- Mexico en Aziatische landen w.o. Japan en Australië, behalve China). Ook het in de maak zijnde TTIP akkoord tussen de VSA en Europa werd door de nieuw verkozen president afgevoerd. De vakbonden en de milieubeweging juichten het besluit van president D. Trump toe. De linkse democratische kandidaat Bernie Sanders (die de nominatie voor presidentskandidaat moest laten aan **Hillary Rodham-Clinton**) zette zich ook af tegen de vrijhandelsakkoorden. In een campagnetoespraak in Pennsylvania stelde hij het NAFTA-akkoord tussen de VS, Mexico en Canada in vraag. B. Sanders: "Het NAFTA-vrijhandelsblok kostte 850.000 goed betaalde banen in de VS, inbegrepen 26.300 in Pennsylvania. De "genormaliseerde" handelsrelaties, volgens de normen van de Wereldhandelsorganisatie (WHO) na de toetreding van China, leidde tot het verlies van 3,2 miljoen banen in de VSA, inbegrepen 122.600 in Pennsylvania". Ook stond er een vrijhandelsakkoord tussen Europa en Canada op het programma, het zogenaamde CETA- akkoord dat samen met TTIP, in zeer brede middens in Europa veel verzet uitlokt (zie recente nrs MV en de V-SB-site).

Vrijhandel: het sprookje van Disneyland

In de voorbije dertig jaar heeft er een massieve verschuiving van de macht plaatsgerekend. Van de natiestaten naar de multinationals en de banken en de mondiale technocratieën. De neoliberale theologie, gesteund door het volgehouden sacrale gezang als zou er geen alternatief bestaan voor de internationale concurrentie wordt geconcretiseerd in vrijhandelsovereenkomsten. Die overeenkomsten vormen de doodsteek voor de democratie en macht van de natiestaten via de zogenaamde geschillenregeling. Het gaat om de zogenaamde ISDS-tribunalen (Investor State Dispute Settlement) waarbij multinationals

claims kunnen indienen bij staten en lokale overheden omdat overheidsbeleid hun winsten zou aantasten. Eén voorbeeld. Een Zweeds energiebedrijf Vattenfall diende een claim in van 1,7 miljoen euro tegen Hamburg omdat de milieuwetgeving te streng zou zijn en het bedrijf daardoor niet kon doorgaan met de bouw van een steenkoolcentrale. Uiteindelijk paste de deelstaat Hamburg zijn regelgeving aan om geen schadevergoeding te moeten betalen.

Vrijhandel betekent dat de grootbanken, de industriële multinationals hun kapitaal, technologie, hun goederen en diensten over de hele wereld kunnen verplaatsen met hoe langer hoe minder bemoeienis van de natiestaten en de arbeidersbeweging en brede sociale en milieu- beweging. En dit met de hulp van de traditionele politieke elites. Die macht uit zich in het feit dat van de grootste entiteiten van de economie, staten en bedrijven, er van

de top 100 47 multinationale ondernemingen zijn. 70% van de handel wordt gecontroleerd door 500 bedrijven. Toch stellen de machtige bedrijven wereldwijd slechts 73 miljoen mensen te werk wat goed is voor 2 à 3% van de totale tewerkstelling. We gaan ervan uit dat rijkdom in een samenleving steunt op de menselijke arbeid en niet op 'vrijhandel'. Samen met de Franse Prof. **Daniel Cohen** zijn we het eens waar hij in zijn boek "De mondialisering en zijn tegenstanders" (2005) schrijft: "Het is onbegrijpelijk waarom de mondialisering de mensen zo bezighoudt. Terwijl uit de statistieken blijkt hoe klein het belang ervan is voor de werkgelegenheid. Enkele getallen illustreren het verbazingwekkende contrast tussen handelscijfers en werkgelegenheidsopbouw. De handel draait voor 80% op industriële en agrarische producten en slechts voor 20% op dienstverlening. De realiteit betreffende de werkgelegenheid in de rijke landen is een volledig tegengestelde situatie. De werkgele-

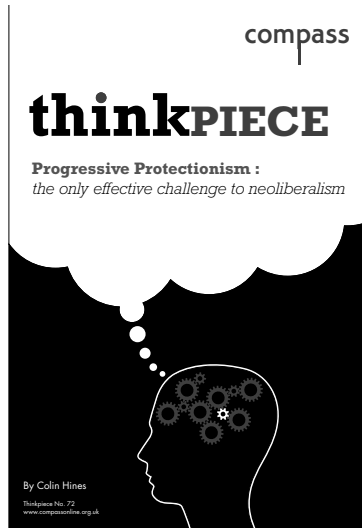
Sanders en Trump: vrijhandel is nachtmerrie

genheid in de landbouw en industrie (red. ook in Vlaanderen) is in feit goed voor minder dan 20% van de totale werkgelegenheid, de dienstverlening voor bijna 80%. De internationale handel draagt maar mondjesmaat bij tot de werkgelegenheid". Het is tekenend voor een liberaal economisch beleid dat, in de zorgsectoren, justitie, hospitalen, onderwijs, enz. die werken voor de binnenlandse markt, er geschreeuwd wordt voor bijkomende jobs. Tegelijk zijn er miljoenen werkloos door vrijhandelsakkoorden. Die megategenstelling tussen werkloosheid en schreeuwend tekort aan volwaardige jobs vreet de peilers aan van de stabiliteit van de samenleving. Vrijhandel is geen Disneyland sprookje met een happy end. Vrijhandel is ook een bloedige kwestie. De vrijhandel maakt de multinationals vrij, maar maakt de consumenten, werknemers en staten onvrij en afhankelijk. Hun rechten worden gezien als beknotting van het maximalistisch winststreven van de multinationals.

Neoliberalisme en vrijhandel betekenen oorlog. Er worden eenzijdige en valse verhalen verteld over de redenen waarom legers landen binnentrekken, bommen en raketten op de bevolking worden afgevuurd en infrastructuren en natie-staten vernietigd worden. De rol van de media is daarin essentieel. Het gaat om de verovering van afzetmarkten en wingewesten manu militari. In Oekraïne staat Monsanto klaar om de reusachtige landbouwgebieden in te palmen, of de schaliegasontginning, waarin de zoon van de vorige Amerikaanse vice-president **Biden** grote belangen heeft. Of de Irak-oorlog, waar de Iraakse staat werd ontmanteld, grote Westerse bedrijven staats eigendommen inpalmde. Of de burgeroorlog in Syrië waarvan de uitkomst van de oorlog zal beslissen of een grote oliepijpleiding doorheen Syrië naar Europa zal vertrekken vanuit Qatar, een Westers bondgenoot of vanuit Iran, een Russisch bondgenoot, enz...

Nieuw protectionisme

In London pleit een denktank al twintig jaar voor een nieuw protectionisme: "Protect the Local, Globally" – "Bescherm het Lokale, Wereldwijd". De denkgroep verwerpt de vrijhandelsakkoorden als schadelijk voor de democratie, de culturele identiteit van de natiestaten, de sociale rechten en het leefmilieu. Zijn betrachting is: te komen tot een maximum aan lokale handel tussen gevarieerde en duurzame lokale economieën en een minimum van langeafstandshandel. Het nieuw protectionisme is dus niet tegen handel. Autarkie is te mijden. (in wat volgt bedoelen we met *lokaal* een deel van een land of natie-staat; met *regionaal* een geografische groep van landen) (Bron: **Colin Hines**, 1998, *MO* magazine*). De denktank doet zeven voorstellen. Vooreerst moeten controlemaatregelen worden ingevoerd zoals toltarieven en quota's, geleidelijk op nationaal of regionaal vlak om

Londense denktank al 20 jaar op de bres voor 'progressief protectionisme'

lokale gemeenschappen en landen toe te laten voedsel, goederen en diensten zoveel mogelijk zelf te produceren. Al wat niet nationaal kan geleverd worden, moet binnen de regio aangekocht worden. Langeafstandshandel is de laatste mogelijkheid.

Controles op multinationals. De toegang van multinationals tot de markt is afhankelijk van de regel: zich hier vestigen om hier te verkopen! Deze regel is van toepassing voor een land en als het gaat over zeer grote industrieën zoals de vliegtuigbouw voor een regio zoals Europa. Een wetgeving op bedrijven en op hun boekhoudingen dient de prijsbepaling van transfers onder controle te houden alsook het overhevelen naar het buitenland van bedrijfs-winsten en van persoonlijk bezit.

Kapitaal lokaal bewaren. Door het afschaffen van handelsbelemmeringen en door de ongeremde internationale kapitaalstroom hebben de nationale regeringen minder en minder controle over hun economie. Het geld vliegt vrij de wereld rond. Controle op banken en op pensioen-, verzekerings- en investeringsfondsen moeten ervoor zorgen dat fondsen in de eerste plaats geïnvesteerd worden daar waar ze zijn voortgebracht of waar ze het meest nodig zijn. Democratische controle over het kapitaal wordt beschouwd als de sleutel die aan regeringen het geld bezorgt om de ecologische en sociale situatie te verbeteren en om werkgelegenheid te scheppen. Europese natiestaten hebben er alle belang bij samen te werken tegen belastingontwijking van bedrijven, ook in de 'offshore' bankencentra. De omvang van bedrijven dient beperkt te worden en er is wetgeving nodig voor het herinvesteren van winsten voor de gemeenschap. Ook regulering van bedrijfsinvesteringen is belangrijk zodat rekening gehouden wordt met de noden van de betrokken bevolking.

Concurrentiebeleid. Er moet een procentuele grens bepaald worden voor het marktaandeel van een vennootschap. Nieuwe firma's moeten door schenkingen, leningen en overheids-subsidies aangemoedigd worden om op de markt te komen. Dat scherpt lokale concurr-

rentie aan om impulsen te geven voor betere producten, tot een efficiënter gebruik van hulpmiddelen en tot meer keuzemogelijkheden. Overdracht van informatie en van technologie moet wereldwijd aangemoedigd worden om de doelmatigheid van lokale concurrentie te verbeteren.

Decentralisatie van de politieke macht, handel voor zelfredzaamheid. De lokale economie vraagt de inzet van vele mensen. Die ruime inzet gaat hand in hand met een brede politieke en democratische controle en met aansprakelijkheid op lokaal vlak. De Wereldhandelsorganisatie (WTO) moet worden hervormd tot een "Algemeen Akkoord over Duurzame handel". Beleid en geldstromen voor ontwikkelingshulp, technologie en de resterende internationale handel dienen de regels van rechtvaardige handel te volgen.

Het milieu beschermen. Voor het milieu betekent het herwaarderen van het lokale, minder langeafstandsvervoer, minder energieverbruik en dus minder vervuiling. De absolute noodzaak om internationaal concurrentieel te zijn die in het huidige systeem ingebakken zit, leidt onvermijdelijk tot het opofferen van gepaste plaatselijke maatregelen van de milieubescherming, want die worden geacht de concurrentiepositie van het land te ondermijnen. Europa kan een sleutelrol spelen. De denktank spreekt niet van de EU, immers die schrijft zich in, in de neoliberale concepten van vrijhandel. Volgens de denktank is Europa groot genoeg om deze radicale veranderingen op te leggen aan de geldspeculanten en de multinationale ondernemingen. Het grootkapitaal en de big business kunnen het zich niet veroorloven 350 miljoen consumenten links te laten liggen. De rest van deze eeuw zal politiek beheerst worden door de gapende kloof tussen verdedigers van de globalisering en het lokale. Door de globalisering en de gevolgen ervan heerst vandaag een gevoel van onveiligheid dat zo sterk is als in de jaren dertig van vorige eeuw. Europa moet streven naar het einddoel van sterkere, meer diverse, lokale economieën met hoge ecologische, sociale en democratische normen. Die radicale streefdoelen zijn cruciaal als we de huidige destructieve tendensen willen ombuigen waarbij de machtsconcentratie in Brussel de nationale democratie ondermijnt en de big business enorm bevoordeelt tegenover de nationale sociale bewegingen die betrekkelijk zwak staan op Europees vlak. Er is een grondige mentaliteitsverandering nodig. De internationale concurrentie en de euro die de overheersing van de multinationals en de grootbanken in de hand werkt moet verworpen worden.

Deze zeven voorstellen breken met het huidige heilloze vrijhandelsmodel, en, geven aan de sociale en milieubeweging en de nationale staten een sleutelrol in een Europees kader.

Miel DULLAERT